

Oikeustoimittajat ry
Jarkko Sipilä
MTV3 Uutiset
00033 MTV3

VALTIONEUVOSTON OIKEUSKANSLERILLE

Asia Kantelu oikeudenkäynnin julkisuutta koskevasta Helsingin hovioikeuden päätöksestä

Tapahtumatiedot

Helsingin hovioikeus käsitteli 5.6.2008 suullisessa istunnossa rikosseuraamusviraston esitystä peruuttaa elinkautisvanki Nikita Fouganthinen ehdonalainen vapaus. Fouganthine oli hovioikeuden joulukuussa 2007 tekemällä päätöksellä päätetty vapauttaa heinäkuussa 2008.

Rikosseuraamusvirasto pyysi asian käsittelyä suljetuin ovin. Fouganthine ei vastustanut pyyntöä.

Hovioikeus päätti käsitellä asian suljetuin ovin oikeudenkäynnin julkisuuslain (laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa) 15 § 1 momentin 3 kohdan perusteella. Säännöksen mukaan

”Tuomioistuin voi asiaan osallisen pyynnöstä tai erityisestä syystä muutoinkin päättää, että suullinen käsittely toimitetaan kokonaan tai tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta, jos:

(...)

3) asiassa esitetään 9 §:ssä salassa pidettäväksi säädetty tai 10 §:n nojalla salassa pidettäväksi määrätty oikeudenkäyntiasiakirja

taikka ilmaistaan muussa laissa salassa pidettäväksi säädetty tieto, jonka julkinen käsittely todennäköisesti aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa niille eduille, joiden suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty;”

Selvityspyyntö

Oikeustoimittajat ry pyytää oikeuskansleria selvittämään,

- 1) onko salassapidolle ollut laissa säädetyt edellytykset,
- 2) onko hovioikeus perustellut ratkaisunsa lain edellyttämällä tavalla sekä
- 3) onko hovioikeudella ollut lailliset edellytykset kieltää kuvaaminen salissa ennen istunnon alkua?

Kantelun perustelut

Kohta 1

Säännöksen mukaan tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäynnin pidettäväksi suljetuin ovin puheena olevalla perusteella vain siinä tapauksessa, että julkinen käsittely todennäköisesti aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa niille eduille, joiden suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Tässä tapauksessa on kyse paljon julkisuutta saaneesta tapauksesta, jossa tapahtumien kulku on kutakuinkin koko Suomen tiedossa. Tiedossa ovat esimerkiksi seuraavat seikat:

- hovioikeuden päätös vapauttaa Fouganthine ehdonalaiseen vapauteen heinäkuussa 2008,
- Fouganthinea koskeva etsintäkuulutus hänen kadottuaan valvotun koevapauden aikana,
- Fouganthinen kiinniotto Lapissa takaa-ajon päätteeksi,
- Fouganthinen epäillyt rikokset koevapauden aikana,
- rikosseuraamusviraston päätös peruuttaa Fouganthinen koevapaus sekä
- rikosseuraamusviraston päätös pyytää hovioikeutta käsittelemään Fouganthinen ehdonalainen vapauttaminen uudelleen.

Oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan lain tarkoituksena on lisätä oikeudenkäyntien julkisuutta (HE 13/2006). Julkisuuden rajoitukset on tarkoitettu poikkeuksiksi, joten salaamista koskevia säännöksiä on tulkittava suppeasti.

Lain mukaan salaisten asiakirjojen käsittely ei automaattisesti tarkoita suljettua käsittelyä. Lain 19 §:ssä säädetään seuraavaa: ’

”Salassa pidettävien tietojen esittäminen julkisessa käsittelyssä

Julkisessa käsittelyssä 9 §:ssä salassa pidettäväksi säädetyn tai 10 §:n nojalla salassa pidettäväksi määrätyn tiedon saa esittää suullisesti tai apuvälineiden avulla siinä laajuudessa kuin se on asian käsittelemiseksi tarpeellista.”

Hovioikeus ei lainkaan pohtinut mahdollisuutta käsitellä asia suljetuin ovin vain niiltä osin, kuin se on ehdottoman välttämätöntä.

Kohta 2

Oikeudenkäynnin julkisuuslain 28 § 4 momentin mukaan ”oikeudenkäynnin julkisuutta koskeva ratkaisu on perusteltava”.

Hovioikeus ei lainkaan perustellut ratkaisuaan. Se ainostaan ilmoitti lainkohdan, johon suljettu käsittely perustui. Tämän jälkeen toimittajat poistettiin salista.

Kuten jo aiemmin olemme todenneet, puheena oleva lainkohta sisältää lausekkeen siitä, että suljetuin ovin tapahtuva käsittely on mahdollista vain, jos julkinen käsittely aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa salassapidettävälle eduille. Hovioikeus ei siis lainkaan perustellut, mitä nämä suojeltavat edut ovat ja millaista vahinkoa niiden julkisuudesta voisi seurata. Kaiken lisäksi lainkohdassa edellytetään, että haitan tai vahingon olisi oltava *merkittävää*.

Kohta 3

Oikeudenkäynnin julkisuuslain 21 § 2 momentissa säädetään kuvaamisesta ennen käsittelyn alkua. Säänökseen mukaan

”(l)upa tallentamiseen ennen asian käsittelyn alkua tai tuomioistuimen ratkaisua julistettaessa voidaan myöntää, jos:

- 1) tallentamisesta ei aiheudu merkittävää haittaa asianosaisen tai muun kuultavan yksityisyyden suojalle eikä se vaaranna hänen turvallisuuttaan; eikä
- 2) luvan epäämiseen ole muuta 1 kohtaan verrattavaa painavaa syytä.

Säännöksen tarkoituksen on viestittää tuomioistuimille, että varsinkin julkisuutta kiinnostavissa jutuissa olisi hyvä sallia parin minuutin kuvausessio uutiskuvien ottamiseen ennen varsinaisen käsittelyn aloittamista. Tämä onkin ollut yleinen käytäntö kärjäoikeuksissa. Tässä tapauksessa jo ennen käsittelyn alkamista salin ovelle tuotiin lappu, jossa ilmoitettiin kuvaamiskiellosta. Minkään muun salin ovelle vastaavaa ilmoitusta ei tullut siitä huolimatta, että useassa muussa salissa oli istunto sinä aamuna. Siten kuvauskielto kohdistettiin siihen ainoaan oikeudenkäyntiin, joka tiedotusvälineitä kiinnosti.

Kuvaamisesta tuskin olisi ollut minkäänlaista haittaa – lainkohdassa mainitusta merkittävästä haitasta puhumattakaan – Fouganthinen yksityisyydelle. Hän on itsekin oma-aloitteisesti esiintynyt mediassa ja sallinut itseään kuvattavan. Hänen kasvonsa ovat siten suurelle yleisölle jo ennestään tutut.

Oikeustoimittajat ry toteaa, että vaikka kuvausta koskeva säännös sallii puheenjohtajalle harkintavaltaa kuvaamisen sallimisen suhteen, kiello vaikuttaa mielivallalta, kun sille ei esitetä mitään asiallista syytä.

Muuta

Oikeustoimittajat ry:llä ei ole hallussaan hovioikeuden salassapitopäätöstä kirjallisena, vaan kantelu perustuu salissa ilmoitettuun tietoon.

Helsingissä 5. kesäkuuta 2008

OIKEUSTOIMITTAJAT RY

Jarkko Sipilä
puheenjohtaja
040-5086169
jarkko.sipila@mtv3.fi

Susanna Reinboth
varapuheenjohtaja
050-5551522
susanna.reinboth@nelonen.fi